

התארגנות בית ספרית למצוינות

מפגש עם מנהלי בתי ספר לדיון על התפקיד שלהם בהרחבת מעגל לומדי חמש יחידות
במתמטיקה ומדעים

משכנות שאננים, אולם ג'נוגלי, ירושלים, 12 בנובמבר 2018, 14:45-15:45

"ללא תמיכה בית ספרית, גם המורה המוכשר ביותר עלול לאבד את דרכו". כך כתבנו ב-'מתווה הדרך' של קרן טראמפ בשנת 2011 כאשר יצאנו לדרך. אולם במבחן המעשה, עיקר יהבנו הושקע במורים ובאיכות ההוראה, ואחר-כך גם ברשויות המקומיות, ברשתות בתי הספר, באקדמיה, במשרד החינוך ועם הציבור הרחב. לכן, כאשר הממשלה הכריזה על 'תכנית לאומית', רבים היו נכונים למשימה, המורים עם גישה וכלים, הבעלויות עם יעדים ותכניות והורים עם ציפיות ולחצים. רק למנהלי בתי הספר לא הייתה הכנה מסודרת. רבים מהם טענו שהופתעו ואחרים אמרו שהרגישו שלקחו אותם כמובנים מאליהם: "רק שלא נפריע".

בשנתיים האחרונות, בעקבות דיון ממוקד בנושא בפגישת המועצה המייעצת בשנת 2014, התחלנו לפעול ביחד עם מנהלי בתי ספר. מאז, בתכנית הלאומית ניתן ליווי מקצועי לחלק מהמנהלים, בתכניות העירוניות מוקם פורום מנהלים וארגונים מתערבים משלבים לצד הפדגוגיה גם ייעוץ ניהולי וארגוני. אולם, עדיין עיקר העשייה של הקרן מתמקד במורים. הניסיון המצטבר בעבודה עם המורים הביא לגיבוש של '[מצפן להוראה איכותית](#)' שמסכם את 'חוכמת המעשה המשותפת' של המורים במעגלי עבודתם עם התלמיד, הכיתה וקהילת המורים. שוב, מקומם של המנהלים נפקד.

'המצפן' משמש כיום בסדנאות שונות ברחבי הארץ, ובהמלצת המועצה המייעצת פנינו למכללת לוינסקי כדי להקים מאגר של חקרי-מקרה המדגימים את עקרונות המצפן ומבוססים על צילומי וידאו מכיתות הלימוד. המשוב שמתקבל מהשדה במפגשים עם אנשי חינוך הוא שבמצפן חסר מעגל רביעי: בית הספר. מנהלי בתי ספר חוזרים ואומרים שללא מנהיגות יציבה וניהול קפדני מצדם, הרחבת מספר לומדי חמש היחידות תדעך. יש טוענים שבחלוף העדיפות הממשלתית, התמיכה הפילנתרופית והקמפיינים הציבוריים, המנהלים הם אבן הראשה שתוכל להבטיח המשכיות.

שאלות לדיון

1. האם מנהלי בתי הספר הם אכן הכרחיים להמשכיות המהלך להרחבת מספר לומדי חמש היחידות, או שמכיוון שמדובר בתחום עם ידע מקצועי והתמחות ספציפית הובלתה צריכה להיעשות בידי המורים בסיוע של האקדמיה והגופים המקצועיים במשרד החינוך?
2. לאור זאת, מהו בדיוק תפקידם של מנהלי בתי הספר בהמשכיות קידום המצוינות? מהם מרכיבי התפקיד הנחוצים, מהן הפרקטיקות הנדרשות, מה מתוכן קיים ואילו חסרות ואילו צריך לחזק? האם ישנם הבדלים בתפקיד של המנהל ובמרכיביו, בין בתי ספר גדולים וקטנים, במרכז ובפריפריה, ובזרמי החינוך השונים?

3. האם מנהלי בתי ספר מעוניינים להמשיך במהלך לאורך זמן, ואם כן, מה נחוץ להם כדי שהרחבת המצוינות בתחומי המתמטיקה והמדעים תהיה חלק מובנה בעשייה של בית הספר, כזו שלא תיפגע בשל שינויים חיצוניים? מי הם גופי הידע והתוכן המקצועי שיכולים לסייע למנהלים בכך?

לקראת הדיון מומלץ לקרוא את חומרי הרקע הבאים:

- א. המעגל הבית ספרי בפיתוח מצוינות - אהרן כריש
- ב. כיצד מנהלי בתי ספר מובילים למצוינות במתמטיקה ומדעים - ציון רגב
- ג. קידום המצוינות בבית הספר- זווית המבט של המנהלים - חיים לפיד ולאה פס (יפורסם בהמשך)

משתתפים

1. מאיה בוזו שוורץ, ראש תחום מחקר ופיתוח, אבני ראשה
2. טל בר מעוז, מנהלת בית הספר המקיף אורט ע"ש גוטמן, נתניה
3. מיכל חזן, מנהלת גימנסיה דרכא, קריית מלאכי
4. אורנה פרבר, מנהלת קריית החינוך 'גאל אלון' מקיף ו', ראשון לציון
5. אורנה פרידמן, מנהלת אשכול בתי הספר השש שנתיים, רשת חינוך ברנקו וייס
6. ציון רגב, מנהל תכנית החומש בחינוך במזרח ירושלים
7. אילנה שטרלה, מנהלת בית הספר הרב תחומי עמל למדעים ואומנויות, חדרה